

Sediul materiei: art. 24-25 C. pen.

I. CONSTRÂNGEREA FIZICĂ

Sediul materiei: art. 24 C. pen.

Art. 24. Constrângerea fizică. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista.

Noțiune – cauză de neimputabilitate constând în presiunea fizică irezistibilă exercitată asupra făptuitorului, ce îl determină pe acesta să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală.

- ➔ **premisă:** originea constrângerii este exterioară persoanei constrânse, iar făptuitorului îi este afectată voința (el nu este iresponsabil, păstrând reprezentarea faptelor sale, însă voința de a acționa nu îi aparține).

1. Condiții

- ➔ **să fie săvârșită o faptă prevăzută de legea penală de către cel constrâns** → fapta trebuie să fie tipică și nejustificată;
 - ❖ cel constrâns poate acționa în calitate de autor, coautor, instigator sau complice;
 - ❖ fapta poate consta într-o acțiune sau inacțiune (presiunea exterioară fie forțează făptuitorul la săvârșirea unei fapte penale, fie împiedică pe acesta de la îndeplinirea unei obligații legale de a acționa);
 - ❖ fapta poate îmbrăca forma tentativei sau a faptului consumat.
- ➔ să existe o **acțiune de constrângere a făptuitorului;**
- ➔ **constrângerea trebuie să fie:**
 - ❖ irezistibilă → persoana constrânsă trebuie să nu poată să opună rezistență forței de constrângere; caracterul irezistibil se apreciază concret, prin raportare la posibilitățile făptuitorului de a rezista și la natura și puterea forței de constrângere (*de exemplu, făptuitorul leșină și, în cădere, sparge vitrina unui magazin*);
 - ❖ exercitată direct asupra făptuitorului → dacă este exercitată asupra altei persoane pentru a-l determina pe făptuitor la un anumit comportament → constrângere morală.
- ➔ **constrângerea poate fi exercitată:**
 - ❖ de o persoană;

^[1] Pentru o prezentare comparativă a acestor instituții, a se consulta tabelul din anexa nr. 3.

În cazul în care constrângerea fizică este exercitată de o persoană, se va reține participația improprie, sub forma instigării la fapta celui constrâns.

- ❖ de un fenomen natural sau de un animal (care nu se află sub controlul făptuitorului).

În cazul în care constrângerea fizică este realizată voit chiar de făptuitor, pentru ca ulterior să poată invoca neimputabilitatea, va răspunde penal, dacă nu este incidentă altă cauză de neimputabilitate.

- ⇒ constrângerea trebuie să se exercite pe tot parcursul săvârșirii faptei – în situația în care constrângerea încetează, iar făptuitorul continuă activitatea infracțională, nu se poate reține cauza de neimputabilitate.

Spre deosebire de starea de necesitate, unde făptuitorul poate opta între a realiza acțiunea de salvare sau a lăsa pericolul să se producă, la constrângerea fizică nu există opțiune, cel constrâns trebuind să acționeze.

Spre exemplu, cuprins de starea de leșin, făptuitorul nu poate decide ca, în cădere, să evite spargerea vitrinei.

2. Efecte

- ⇒ înlătură imputabilitatea – produce efecte cu privire la vinovăția făptuitorului, fapta nemaifiind infracțiune → se înlătură răspunderea penală;

Dacă este incidentă o cauză justificativă, nu se mai analizează imputabilitatea.

- ⇒ nu se extinde și asupra participanților, operând numai *in personam*;
- ⇒ **nu permite:**
 - ❖ aplicarea pedepselor;
 - ❖ aplicarea măsurilor educative.
- ⇒ se pot aplica măsuri de siguranță;
- ⇒ în principiu, nu se va angaja răspunderea civilă delictuală a făptuitorului.

II. CONSTRÂNGEREA MORALĂ

Sediul materiei: art. 25 C. pen.

Art. 25. Constrângerea morală. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri morale, exercitată prin amenințare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia și care nu putea fi înlăturat în alt mod.

Noțiune – cauză de neimputabilitate constând în presiunea exercitată asupra psihicului făptuitorului, printr-o amenințare cu un pericol grav, ce îl determină pe acesta să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală.

- ⇒ **premisă:** originea constrângerii este exterioară persoanei constrânse, provenind exclusiv de la o altă persoană care o amenință cu un pericol grav, iar făptuitorului îi este afectată voința (el nu este iresponsabil, păstrând reprezentarea faptelor sale, însă voința de a acționa nu îi aparține).

1. Condiții

- ⇒ **să fie săvârșită o faptă prevăzută de legea penală de către cel constrâns** → fapta trebuie să fie tipică și nejustificată;
 - ❖ cel constrâns poate acționa în calitate de autor, coautor, instigator sau complice;
 - ❖ fapta poate consta într-o acțiune sau inacțiune (presiunea exterioară fie forțează făptuitorul la săvârșirea unei fapte penale, fie împiedică pe acesta de la îndeplinirea unei obligații legale de a acționa);
 - ❖ fapta poate îmbrăca forma tentativei sau a faptului consumat.
- ⇒ să existe o acțiune de **constrângere** concretizată printr-o **amenințare cu un pericol grav:**
 - ❖ amenințarea poate fi orală, în scris sau transmisă în orice alt mod de natură a insufla o temere puternică celui constrâns;
 - ❖ amenințarea ar putea fi însoțită și de anumite acte fizice, însă principala acțiune asupra făptuitorului o are amenințarea cu pericolul grav;
 - ❖ pericolul trebuie să fie actual sau iminent;
 - ❖ pericolul cu care se amenință trebuie să fie injust (nu se poate reține cauza de neimputabilitate dacă se amenință cu producerea unei consecințe grave, dar justă – *spre exemplu, se amenință cu efectuarea unui audit, în urma căruia s-ar putea sesiza nereguli*);
 - ❖ pericolul trebuie să fie proporțional consecințelor cauzate de săvârșirea faptei sub constrângere (*spre exemplu, nu se va putea reține constrângerea morală dacă o persoană este amenințată cu sustragerea unui bun de valoare, motiv pentru care săvârșește, sub constrângere, un omor*);
 - ❖ pericolul grav ar putea privi viața, integritatea corporală, sănătatea sau libertatea celui amenințat; de asemenea, pot exista situații în care amenințarea ar fi la adresa demnității (*spre exemplu, este amenințată cu o calomnie o persoană publică care ar suferi consecințe grave prin știrbirea reputației*) sau a patrimoniului (*spre exemplu, se amenință integritatea locuinței familiei persoanei constrânse*);
 - ❖ gravitatea se analizează prin raportare la valoarea socială afectată;
 - ❖ pericolul grav poate privi pe făptuitor sau pe o altă persoană.
- ⇒ **pericolul să nu poată fi înlăturat în alt mod** decât prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală:
 - ❖ constrângerea trebuie să fie irezistibilă → persoana constrânsă trebuie să nu poată opune rezistență forței de constrângere;
 - ❖ existența unei alternative la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală de către cel constrâns se va aprecia în concret, așadar se poate reține incidența constrângerii morale chiar dacă ar fi

existat în mod strict obiectiv o altă alternativă care, din cauza temerii insuflată de amenințarea cu pericolul grav, nu a fost evidentă pentru cel constrâns → evaluarea se face de la caz la caz, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei (evaluare atât obiectivă, cât și subiectivă).

- ⇒ **constrângerea este exercitată întotdeauna de o persoană;**
- ⇒ **constrângerea trebuie să preceadă săvârșirea faptei** – în situația în care constrângerea încețază, iar făptuitorul continuă activitatea infracțională, nu se poate reține cauza de neimputabilitate.

NB

Spre deosebire de starea de necesitate, unde făptuitorul poate opta între a realiza acțiunea de salvare sau a lăsa pericolul să se producă, la constrângerea morală nu există opțiuni, cel constrâns trebuind să acționeze.

2. Efecte

- ⇒ înlătură imputabilitatea – produce efecte cu privire la vinovăția făptuitorului, fapta nemaifiind infracțiune → se înlătură răspunderea penală;

NB

Dacă este incidentă o cauză justificativă, nu se mai analizează imputabilitatea.

- ⇒ nu se extinde și asupra participanților, operând numai *in personam*;
- ⇒ **nu permite:**
 - ❖ aplicarea pedepselor;
 - ❖ aplicarea măsurilor educative.
- ⇒ se pot aplica măsuri de siguranță;
- ⇒ în principiu, nu se va angaja răspunderea civilă delictuală a făptuitorului;
- ⇒ persoana care a exercitat constrângerea va răspunde ca instigator la fapta săvârșită de cel constrâns.

Anexa nr. 3

CONSTRÂNGEREA FIZICĂ	CONSTRÂNGEREA MORALĂ
Constrângerea se exercită asupra fizicului făptuitorului de o persoană/animal/fenomen natural.	Constrângerea se exercită asupra psihicului unei persoane de către o altă persoană (nu eveniment/animal), prin amenințarea cu un pericol GRAV.
CONDIȚII	CONDIȚII
Evenimentul trebuie să fie: <ul style="list-style-type: none"> • imprevizibil • irezistibil De exemplu, leșin, fenomen natural etc.	Răul cu care se amenință trebuie să fie: <ul style="list-style-type: none"> • grav; • iminent; • inevitabil altfel decât prin comiterea faptei; • injust; • proporțional.
<ul style="list-style-type: none"> • constrângerea trebuie exercitată direct asupra făptuitorului; • dacă este exercitată asupra altei persoane pentru a-l determina pe făptuitor la un anumit comportament → se va reține constrângerea morală. 	<ul style="list-style-type: none"> • pericolul cu care se amenință trebuie să-l privească pe făptuitor/altă persoană; • cu ocazia amenințării cu un pericol grav pot fi exercitate și violențe fizice.
<ul style="list-style-type: none"> • constrângerea trebuie să fie irezistibilă → persoana constrânsă trebuie să nu poată să opună rezistență; • spre deosebire de starea de necesitate, unde făptuitorul poate opta între a realiza acțiunea de salvare sau a lăsa pericolul să se producă, la constrângerea fizică nu există opțiune, cel constrâns trebuind să acționeze. 	<ul style="list-style-type: none"> • constrângerea trebuie să fie irezistibilă → persoana constrânsă trebuie să nu poată să opună rezistență; • spre deosebire de starea de necesitate, unde făptuitorul poate opta între a realiza acțiunea de salvare sau a lăsa pericolul să se producă, la constrângerea morală nu există opțiune, cel constrâns trebuind să acționeze.
<ul style="list-style-type: none"> • sub imperiul constrângerii fizice, cel constrâns săvârșește o faptă prevăzută de legea penală neimputabilă; • dacă este incidentă o cauză justificativă, nu se mai analizează imputabilitatea. 	<ul style="list-style-type: none"> • sub imperiul constrângerii morale, cel constrâns săvârșește o faptă prevăzută de legea penală neimputabilă; • dacă este incidentă o cauză justificativă, nu se mai analizează imputabilitatea.
Fapta săvârșită sub imperiul constrângerii fizice: <ul style="list-style-type: none"> • poate consta într-o acțiune/inacțiune; • poate rămâne în faza de tentativă sau poate fi consumată; • poate fi comisă în calitate de autor, complice, instigator. 	Fapta săvârșită sub imperiul constrângerii morale: <ul style="list-style-type: none"> • poate consta într-o acțiune/inacțiune; • poate rămâne în faza de tentativă sau poate fi consumată; • poate fi comisă în calitate de autor, complice, instigator.
<ul style="list-style-type: none"> • faptele vor fi imputabile dacă făptuitorul continuă să acționeze după ce constrângerea fizică a încetat. 	<ul style="list-style-type: none"> • faptele vor fi imputabile dacă făptuitorul continuă să acționeze după ce constrângerea morală a încetat.
EFACTE	EFACTE
<ul style="list-style-type: none"> • fapta săvârșită sub imperiul constrângerii fizice nu este infracțiune întrucât îi lipsește imputabilitatea → neavând libertate de acțiune, făptuitorul nu poate fi vinovat; • fapta nu atrage răspunderea penală; • în principiu, fapta nu atrage nici răspunderea civilă delictuală. 	<ul style="list-style-type: none"> • fapta săvârșită sub imperiul constrângerii morale nu este infracțiune, întrucât îi lipsește imputabilitatea → neavând libertate de acțiune, făptuitorul nu poate fi vinovat; • fapta nu atrage răspunderea penală; • în principiu, fapta nu atrage nici răspunderea civilă delictuală.

